

Роберт ВАЛЬЗЕР

ПРОГУЛЯНКА

Переклад Юрія Андруховича

2013

ББК 84(4ШВА)15-8Вальзер-46

В 161

Вальзер Роберт

Прогулянка / Переклад з нім. Юрія Андруховича. –
Чернівці: Книги – XXI; Meridian Czernowitz, 2013. –
112 с.

ISBN 978-617-614-047-4

Robert Walser

Der Spaziergang

**Mit Genehmigung der Inhaberin der Rechte, der Robert Walser-
Stiftung Bern**

© Suhrkamp Verlag Zürich 1978 und 1985

All rights reserved by and controlled through Suhrkamp Verlag Berlin.

Книжку видано за дружньої підтримки

Фонду ПроГельвеція

swiss arts council

prøhelvetia

Видання здійснено на замовлення

Міжнародної літературної

корпорації Meridian Czernowitz

© Meridian Czernowitz, 2013, видання
українською мовою

© Андрухович Юрій, 2013, переклад

© Колядинський Артем, 2013, ілюстрації

© Лужецький Ростислав, 2013, обкладинка, дизайн

© Дроняк Василь, 2013, макет

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧА

Якби не Рето Зорг, керівник Центру Роберта Вальзера в Берні, я ніколи не взявся б за цей переклад. Тому передусім я хочу скласти свою подяку Рето Зоргові – за те, що він зміг переконати і захопити.

Моє попереднє уявлення про Роберта Вальзера було дуже приблизне. Швейцарський письменник, літературний ровесник, наприклад, Рільке, наприклад, Кафки, сам «трохи Рільке», «трохи Кафка». Деякі німецькомовні друзі часом про нього згадували як про «надзвичайно важливого прозаїка» і великого майстра німецької мови. Я вірив їм, але рука до Вальзерових творів не тягнулася.

Швейцарія – країна абсолютно літературна, але з її письменників ми найкраще знаємо пізніших за Вальзера Фріша і Дюрренматта. За бажанням Швейцарію можна розглядати як своєрідний письменницький цвинтар, дуже фешенебельний, виплеканий і чудово доглянутий. Наші улюблені письменники (Гессе, Томас Манн, Джойс, Канетті, Набоков, Рільке) у ній не народжувались, але в ній помирали. У цьому сенсі Швейцарія – це така перехідна зона між письменницьким пеклом (батьківщиною) та раєм. Можливо, це навіть перша фаза письменницького раю, його передпокій.

Тільки навряд чи Роберт Вальзер погодився б із цим моїм припущенням. У його випадку письменницького пекла від раю не відокремити. За ве-

ликим рахунком його «Прогулянка» – абсолютно центральний, просто-таки програмовий твір, можливий лише у Швейцарії. Як жити невдасі-прогульникові в успішній країні, що ненастанно й механістично працює на свій такий заслужений добробут і повсякчас його примножує? Як незрозумілому й нечитабельному поету порозумітися з добрими годинниками, пекарями, кравцями і капелюшниками? Як дійти до серця й душі ретельних банківських службовців та справедливих податкових урядників?

Та ясно, що ніяк. Його проект приречений, і він це знає, але все одно його здійснює. Між нами кажучи, це не проект – це доля. Тобто прогульникові Вальзеру просто нікуди подітися.

Це філософська драма, що має непогані шанси розвинутих у трагедію.

Роберт Вальзер помер на прогулянці. Це сталося в перший день Різдва 1956 року. Він упав на сніг і більше не підвівся. Цій події передувало кілька зовсім глухих десятиліть, проведених у психіатричних закладах. Прогульника змусили стати довічним пацієнтом. Він особливо не пручався, але прогулюватись йому залишалося вже тільки на вкрай обмеженій території.

Я щойно перечитав написане й подумав, що у вас може скластися хибне враження. Насправді це дуже радісна «Прогулянка», справжній гімн людському існуванню. Читайте – і відчуєте.

Я маю сказати, що певного погідного ранку, не пригадую вже точно о котрій годині, захотілося мені прогулятися, тож я, посадивши на голову капелюха, вийшов зі свого кабінету, чи то пак кімнати духів, і сходами вниз поквапився на вулицю. Можу додати, що на сходовій клітці я перетнувся з жінкою іспанської, перуанської або креольської зовнішності. Вона демонстративно несла на собі якусь побляклу зів'ялу велич. Проте я змушений був якнайстрогіше заборонити собі навіть і двосекундну зупинку коло цієї бразилійки, чи хто там вона така, – адже не смію марнувати ні часу, ні простору. Наскільки сьогодні, пишучи ці рядки, я ще можу згадати, в мить, коли вийшов на простору, світлу і радісну вулицю, я перебував у тому романтично-авантюрному душевному стані, що так глибоко мене ошчасливлює. Ранковий світ переді мною здавався таким чудовим, наче я бачив його вперше. Усе, на що я

дивився, справляло враження прихильності, доброти і свіжості. Я відразу ж забув про те, як лише деякий час тому у своїй комірці на горі понуро гибів над чистим аркушем. Увесь біль, усі смутки й обтяжливі думки мов розтанули, хоч попереду, як і позаду себе, я все ще виразно, ніби незатихлий звук, відчував ноту деякої суворості. У радісних передчуттях я потягнувся назустріч усьому, що могло спіткатися на прогулянці. Мої кроки були розмірені і спокійні; наскільки пригадую, ступаючи отак своїм шляхом, мав я вигляд, цілком сповнений гідності. Я люблю приховувати почуття перед очима ближніх, але не докладаю до цього якихось крайніх зусиль, що з мого боку могло б уважатися суттєвою помилкою та істотною дурістю. Не встиг я пройти і двадцяти-тридцяти кроків широкою й людною площею, як зустрів пана професора Майлі, величину найвищого рівня. Як і належить незаперечному авторитетові, пан професор Майлі крокував урочисто, поважно, з усією природною зверхністю; у руці він тримав свою незламну, науково обґрунтовану прогулянкову палицю, що навіювала мені острах і шанобливе схиляння.

Ніс професора Майлі був строгий, красивий і гострий – орлиний чи яструбиний, а його рот – по-правничому заціплений і стиснутий. Хода видатного вченого нагадувала бронзовий кодекс; усесвітня історія та ореол давно відбувалих подвигів зближували з прихованих під кушуватими бровами карих професорових очей. Капелюх його свідчив про вічного самовладця. Потаємні володарі відзначаються найвищою пихою та твердістю. Проте загалом професор Майлі повадився радше м'яко – ніби з жодних міркувань не вважав за необхідне демонструвати, скільки влади і вагомості він уособлює; постать його попри всю свою непохитність і силу здавалася мені симпатичною, тож я наважився подумати, що особи, які ніколи не посміхаються красиво і солодко, є справді добродішними і надійними. Відомо ж бо, що існують негідники, здатні зіграти людей люб'язних і милих та наділені жахливим талантом – улесливо й поштиво шкіритися при кожному злодіянні.

Я ловлю в повітрі наближення до книгаря та його книгарні; не можу при цьому обійти увагою й не згадати хвацьких золотих літер на

вивісці в пекаря. Але спершу я маю віддати належне особі священика. Муніципальний хімік з приязним та одутлим лицем протискається верхи на велосипеді за волосину від перехожого, тобто від мене, слідом за ним – гарнізонний лікар. Скромний пішохід також не повинен лишитися незауваженим і невідзначеним – він так і проситься, щоб я бодай побіжно згадав про нього. Це лахмітник, продавець старизни, що віднедавна розбагатів. Дівчата і хлопці вільно гасають навколо, подурівши від сонця. «Хай же надуріються вволю, – подумалося мені, – незчуються, як підростуть, а відтак і заспокояться. На жаль, як завжди, зарано». Собака не може натішитися бризками з водограю, ластівки виспівують у погідній блакиті. Дві дами в напрочуд коротких спідницях і приголомшливо витончених високих барвистих чобітках тримаються в полі зору так же виразно, як і все інше. Далі привертають увагу два літні солом'яні брилі. Ситуація з чоловічими брилями виглядає так: я зненацька зауважую в ніжно-прозорому повітрі оті два брилі; під ними – двох симпатичних добродіїв, які за допомогою згаданих брилів, а саме трохи під-

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.